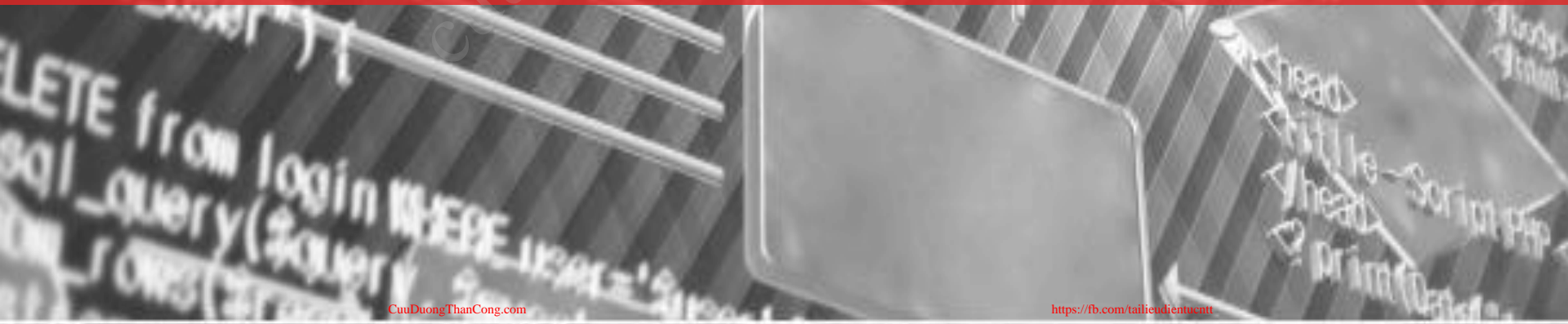

Trịnh Thành Trung (ThS)
trungtt@soict.hust.edu.vn

Bài 9

GỖ LỖI VÀ KIỂM THỬ

Nội dung

1. Gỡ lỗi
2. Kiểm thử

1. Gỡ lỗi

Debug

Gỡ rối Debug

- Gỡ rối là gì?
 - *Khi chương trình bị lỗi, gỡ rối là các công việc cần làm để làm cho chương trình dịch thông, chạy thông*
 - *Thật không may, gỡ rối luôn là thao tác phải làm khi lập trình, thao tác này rất tốn kém*
- Cách tốt nhất vẫn là phòng ngừa
 - *Khi bắt đầu gỡ rối chương trình, bạn đã biết là chương trình không chạy.*
 - *Nếu bạn biết lý do tại sao chương trình không chạy, bạn có thể sửa được chương trình cho nó chạy*
 - *Nếu bạn hiểu chương trình của bạn, bạn sẽ có ít sai lầm và dễ dàng sửa chữa sai sót hơn. Bí quyết là viết mã đơn giản, hiệu quả, chú thích hợp lý.*

Gỡ rối Debug

- Đối với mã nguồn, tiêu chí nào quan trọng hơn: rõ ràng hay chính xác?
 - *Nếu mã nguồn rõ ràng, bạn có thể làm cho chương trình trở nên chính xác.*
 - *Bạn có chắc là làm cho chương trình trở nên chính xác nếu nó không rõ ràng hay không?*
- Nếu chương trình được thiết kế với cấu trúc tốt, được viết bằng phong cách lập trình tốt và áp dụng các kỹ thuật viết chương trình hiệu quả, bấy lâu thì chi phí cho việc gỡ rối sẽ được giảm thiểu.

Tìm kiếm và gỡ rối

- Khi có lỗi, ta thường đổ cho trình dịch, thư viện hay bất cứ nguyên nhân khách quan nào khác... tuy nhiên, cuối cùng thì lỗi vẫn là lỗi của chương trình, và trách nhiệm gỡ rối thuộc về LTV
- Phải hiểu vấn đề xuất phát từ đâu thì mới giải quyết được:
 - *Lỗi xảy ra ở đâu? Hầu hết các lỗi thường đơn giản và dễ tìm. Hãy khảo sát các đầu mối và cố gắng xác định được đoạn mã nguồn gây lỗi*
 - *Lỗi xảy ra như thế nào? Khi đã có một số thông tin về lỗi và nơi xảy ra lỗi, hãy suy nghĩ xem lỗi xảy ra như thế nào*
 - *Đâu là nguyên nhân gây lỗi? Suy luận ngược trở lại trạng thái của chương trình để xác định nguyên nhân gây ra lỗi*

“

Gỡ rối liên quan đến việc suy luận lùi, giống như phá án. Một số vấn đề không thể xảy ra và chỉ có những thông tin xác thực mới đáng tin cậy. Phải đi ngược từ kết quả để khám phá nguyên nhân. Khi có lời giải thích đầy đủ, ta sẽ biết được vấn đề cần sửa và có thể phát hiện ra một số vấn đề khác

Debugging

Heuristic

Debugging Heuristic	Áp dụng khi nào
(1) Hiểu các thông báo lỗi (error messages)	Build-time (dịch)
(2) Nghĩ trước khi viết lại chương trình	Run-time (chạy)
(3) Tìm kiếm các lỗi (bug) hay xảy ra	
(4) Divide and conquer	
(5) Viết thêm các đoạn mã kiểm tra để chương trình tự kiểm tra nó	
(6) Hiện thị kết quả	
(7) Sử dụng debugger	
(8) Tập trung vào các lệnh mới viết / mới viết lại	

Hiểu các thông báo lỗi

- Gỡ rối khi dịch (build-time) chương trình dễ hơn gỡ rối khi chạy chương trình nếu LTV hiểu được các thông báo lỗi
- Một số thông báo lỗi đến từ preprocessor

```
#include <stdio.h>
int main(void)
/* Print "hello, world" to stdout and
   return 0.
{
    printf("hello, world\n");
    return 0;
}
```

Gỡ sai tên file cần gọi

Thiếu dấu */

```
$ gcc217 hello.c -o hello
hello.c:1:20: stdio.h: No such file or directory
hello.c:3:1: unterminated comment
hello.c:2: error: syntax error at end of input
```

Hiểu các thông báo lỗi

- Một số thông báo lỗi đến từ compiler

```
#include <stdio.h>
int main(void)
/* Print "hello, world" to stdout and
   return 0. */
{
    printf("hello, world\n");
    retun 0;
}
```

Sai từ khóa

```
$ gcc217 hello.c -o hello
hello.c: In function `main':
hello.c:7: error: `retun' undeclared (first use in this function)
hello.c:7: error: (Each undeclared identifier is reported only once
hello.c:7: error: for each function it appears in.)
hello.c:7: error: syntax error before numeric constant
```

Hiểu các thông báo lỗi

- Một số thông báo lỗi đến từ linker

```
#include <stdio.h>
int main(void)
/* Print "hello, world" to stdout and
return 0. */
{
    printf("hello, world\n")
    return 0;
}
```

Sai tên hàm
được gọi

Linker error: không tìm thấy
định nghĩa hàm printf()

Compiler **warning** (not **error**): printf()
được gọi trước khi khai báo

```
$ gcc217 hello.c -o hello
hello.c: In function `main':
hello.c:6: warning: implicit declaration of function `printf'
/tmp/cc43ebjk.o(.text+0x25): In function `main':
: undefined reference to `printf'
collect2: ld returned 1 exit status
```

“

Việc thay đổi mã nguồn không hợp lý có thể gây ra nhiều vấn đề hơn là để nguyên không thay đổi gì, do đó phải luôn suy nghĩ trước khi làm

Suy nghĩ trước khi viết

- Gỡ rối ngay khi gặp
 - *Khi phát hiện lỗi, hãy sửa ngay, đừng để sau mới sửa, vì có thể lỗi không xuất hiện lại (do tình huống)*
 - *Cần nhắc: việc sửa chữa này có ảnh hưởng tới các tình huống khác hay không ?*
- Quan sát lỗi từ góc độ khác
 - *Viết đoạn mã nguồn gây lỗi ra giấy*
 - ▶ Đừng chép hết cả đoạn không có nguy cơ gây lỗi, hoặc in toàn bộ code ra giấy in => phá vỡ cây cấu trúc
 - *Vẽ hình minh họa các cấu trúc dữ liệu*
 - ▶ Nếu mà giải thuật làm thay đổi CTDL, vẽ lại hình trước khi viết lại giải thuật
 - *Đọc trước khi gõ vào*
 - ▶ Đừng vội vàng, khi không rõ điều gì thực sự gây ra lỗi và sửa không đúng chỗ sẽ có nguy cơ gây ra lỗi khác

Suy nghĩ trước khi viết

- Tạm dừng viết chương trình
 - *Khi gặp vấn đề, khó khăn, chậm tiến độ, lập tức thay đổi công việc => rút ra khỏi luồng quán tính sai lầm ...*
 - *Bỏ qua đoạn chương trình có lỗi*
 - *Khi nào cảm thấy sẵn sàng thì chữa*
- Giải thích logic của đoạn mã nguồn:
 - *Cho chính bạn*
 - ▶ Tạo điều kiện để suy nghĩ lại
 - *Cho ai khác có thể phản bác*
 - ▶ Extrem programming : làm việc theo cặp, pair programming, người này LT, người kia kiểm tra, và ngược lại
 - *Cho cái gì đó không thể phản bác (cây, cốc trà đá, gấu bông...)*
 - ▶ Tạo điều kiện củng cố suy luận của mình

Tìm các lỗi tương tự

```
switch (i) {  
    case 0:  
        ...  
        /* missing break */  
    case 1:  
        ...  
        break;  
    ...  
}
```

```
int i;  
...  
scanf("%d", i);
```

```
char c;  
...  
c = getchar();
```

```
if (i = 5)  
    ...
```

```
while (c = getchar() != EOF)  
    ...
```

```
if (5 < i < 10)  
    ...
```

```
if (i & j)  
    ...
```

Tips: nếu đặt chế độ cảnh báo (warnings) khi dịch thì hầu hết các lỗi kiểu này sẽ được phát hiện

Tìm các lỗi tương tự

- Khi gặp vấn đề, hãy liên tưởng đến những trường hợp tương tự đã gặp
 - *Vd1 :*
`int n; scanf("%d",n); ?`
 - *Vd2 :*
`int n=1; double d=PI;
printf("%d %f \n",d,n); ??`
- Không khởi tạo biến (với C) cũng sẽ gây ra những lỗi khó lường.

Tìm các lỗi tương tự

- Làm cho lỗi xuất hiện lại
 - Cố gắng làm cho lỗi có thể xuất hiện lại khi cần
 - Nếu không được, thì thử tìm nguyên nhân tại sao lại không làm cho lỗi xuất hiện lại

{C/C++}

1. Array as a parameter handled improperly - Tham số mảng được xử lý không đúng cách
2. Array index out of bounds - Vượt ra ngoài phạm vi chỉ số mảng
3. Call-by-value used instead of call-by reference for function parameters to be modified - Gọi theo giá trị, thay vì gọi theo tham chiếu cho hàm để sửa
4. Comparison operators misused - Các toán tử so sánh bị dùng sai
5. Compound statement not used - Lệnh phức hợp không được dùng
6. Dangling else - nhánh else không hợp lệ
7. Division by zero attempted - Chia cho 0
8. Division using integers so quotient gets truncated - Dùng phép chia số nguyên nên phần thập phân bị cắt
9. Files not closed properly (buffer not flushed) - File không được đóng phù hợp (buffer không bị dọn)
10. Infinite loop - lặp vô hạn
11. Global variables used - dùng biến tổng thể

12. IF-ELSE not used properly - dùng if-else không chuẩn

13. Left side of assignment not an L-value - phía trái phép gán không phải biến

14. Loop has no body - vòng lặp không có thân

15. Missing "&" or missing "const" with a call-by-reference

function parameter - thiếu dấu & hay từ khóa const với lời gọi tham số hàm theo tham chiếu

16. Missing bracket for body of function or compound statement - Thiếu cặp {} cho thân của hàm hay nhóm lệnh

17. Missing reference to namespace - Thiếu tham chiếu tới tên miền

18. Missing return statement in a value-returning function - Thiếu return

19. Missing semi-colon in simple statement, function prototypes, struct definitions or class definitions - thiếu dấu ; trong lệnh đơn ...

20. Mismatched data types in expressions - kiểu dữ liệu không hợp

21. Operator precedence misunderstood - Hiểu sai thứ tự các phép toán

22. Off-by-one error in a loop – Thoát khỏi bởi 1 lỗi trong vòng lặp
23. Overused (overloaded) local variable names
- Trùng tên biến cục bộ
24. Pointers not set properly or overwritten in error – Con trỏ không được xác định đúng hoặc trỏ vào 1 vị trí không có
25. Return with value attempted in void function – trả về 1 giá trị trong 1 hàm void
26. Undeclared variable name – không khai báo biến
27. Un-initialized variables – Không khởi tạo giá trị
28. Unmatched parentheses – thiếu }
29. Un-terminated strings - xâu không kết thúc, thiếu "
30. Using "=" when "==" is intended or vice versa
31. Using "&" when "&&" is intended or vice versa
32. "while" used improperly instead of "if" – while được dùng thay vì if

Chia để trị

- *Thu hẹp phạm vi*
- *Tập trung vào dữ liệu gây lỗi*

Chia để trị

- Khử đầu vào
 - *Thử chương trình với các tham số đầu vào từ đơn giản đến phức tạp, từ nhỏ đến lớn để tìm lỗi*
- Ví dụ: chương trình lỗi với file đầu vào filex
 - *Tạo ra phiên bản copy của filex, tên là filexcopy*
 - *Xoá bớt nửa sau của filexcopy*
 - *Chạy chương trình với tham số đầu vào là filexcopy*
 - ▶ Nếu chạy thông => nửa đầu của filex không gây lỗi, loại bỏ nửa này, tìm lỗi trong nửa sau của filex
 - ▶ Nếu không chạy => nửa đầu của filex gây lỗi, loại bỏ nửa sau, tìm lỗi trong nửa đầu của filex
 - *Lặp cho đến khi không còn dòng nào trong filex có thể bị loại bỏ*
- Cách khác: bắt đầu với một ít dòng trong filex, thêm dần các dòng vào cho đến khi thấy lỗi

Chia để trị

- Khử mã nguồn
 - Thử chương trình với các đoạn mã nguồn từ ngắn đến dài để tìm lỗi
- Ví dụ: đoạn chương trình có sử dụng đến các phần CTC khác không chạy
 - Viết riêng từng lời gọi hàm trong đoạn chương trình bị lỗi (test client)
 - ▶ hoặc viết thêm phần kiểm tra gọi hàm vào phần CTC được gọi
 - Chạy thử test client
 - Không chạy => lỗi liên quan đến việc gọi/ thực hiện CTC vừa thử
 - Chạy thông => lỗi nằm trong phần còn lại, tiếp tục thử gọi các hàm khác

Viết thêm mã kiểm tra

- Dùng internal test để khử lỗi trong chương trình và giảm nhẹ công việc tìm kiếm lỗi
 - *Chỉ cần viết thêm một hàm để kiểm tra, gắn vào trước và sau đoạn có nguy cơ, comment lại sau khi đã xử lý xong lỗi*
 - *Các kỹ thuật viết thêm mã tự kiểm tra cho chương trình đã học*
 - ▶ Kiểm tra các giá trị không thay đổi
 - ▶ Kiểm tra các đặc tính cần bảo lưu
 - ▶ Kiểm tra giá trị trả về của hàm
 - ▶ Thay đổi mã nguồn tạm thời
 - ▶ Kiểm tra mà không làm thay đổi mã nguồn
- Dùng assertion để nhận dạng các lỗi có trong chương trình
 - *Kiểm tra các giá trị không thay đổi*

Viết thêm mã kiểm tra

```
#ifndef NDEBUG
int isValid(MyType object) {
    ...
    Test invariants here.
    Return 1 (TRUE) if object passes
    all tests, and 0 (FALSE) otherwise.
    ...
}
#endif
```

Can use NDEBUG
in your code, just
as assert does

```
void myFunction(MyType object) {
    assert(isValid(object));
    ...
    Manipulate object here.
    ...
    assert(isValid(object));
}
```

Hiển thị output

- In giá trị của các biến tại các điểm có khả năng gây lỗi để định vị khu vực gây lỗi, hoặc
- Xác định tiến trình thực hiện : “đến đây 1”
- Poor:

```
printf("%d", keyvariable);
```

stdout is buffered; chương trình có thể có lỗi trước khi hiện ra output

- Maybe better:

```
printf("%d\n", keyvariable);
```

In '\n' sẽ xóa bộ nhớ đệm stdout, nhưng sẽ không xóa khi in ra file

- Better:

```
printf("%d", keyvariable);  
fflush(stdout);
```

Gọi fflush() để làm sạch buffer 1 cách tường minh

Hiển thị output

- Tạo log file
- Lưu vết
 - *Giúp ghi nhớ đc các vấn đề đã xảy ra, và giải quyết các vđề tương tự sau này, cũng như khi chuyển giao chương trình cho người khác..*
- Maybe even better:

```
fprintf(stderr, "%d", keyvariable);
```

- Maybe better still:

```
FILE *fp = fopen("logfile", "w");  
...  
fprintf(fp, "%d", keyvariable);  
fflush(fp);
```

In debugging output ra **stderr**; debugging output có thể tách biệt với đầu ra thông thường bằng cách in ẩn của chương trình

Ngoài ra: stderr không dùng buffer

Ghi ra 1 a log file

Sử dụng debugger

- IDE : kết hợp soạn thảo, biên dịch, gỡ rối ...
- Các trình gỡ rối với giao diện đồ họa cho phép chạy chương trình từng bước qua từng lệnh hoặc từng hàm, dừng ở những dòng lệnh đặc biệt hay khi xuất hiện những đk đặc biệt, bên cạnh đó có các công cụ cho phép định dạng và hiển thị giá trị các biến, biểu thức
- Trình gỡ rối có thể được kích hoạt trực tiếp khi có lỗi hoặc gắn vào chương trình đang chạy.
- Thường để tìm ra lỗi , ta phải xem xét thứ tự các hàm đã đc kích hoạt (theo vết) và hiển thị các giá trị các biến liên quan

Sử dụng debugger

- Nếu vẫn không phát hiện đc lỗi: dùng các BreakPoint hoặc chạy từng bước – step by step
 - *Chạy từng bước là phương sách cuối cùng*
- Có nhiều công cụ gỡ rối mạnh và hiệu quả, tại sao ta vẫn mất nhiều thời gian và trí lực để gỡ rối?
- Nhiều khi các công cụ không thể giúp dễ dàng tìm lỗi, nếu đưa ra một câu hỏi sai, trình gỡ rối sẽ cho một câu trả lời, nhưng ta có thể không biết là nó đang bị sai

Sử dụng debugger

- Nhiều khi vấn đề tưởng quá đơn giản nhưng lại không phát hiện được, ví dụ các toán tử so sánh trong pascal và VB có độ ưu tiên ngang nhau, nhưng với C ?

- Thứ tự các đối số của lời gọi hàm: ví dụ **strcpy(s1,s2)**

```
int m[6]={1,2,3,4,5,6}, *p,*q;  
p=m; q=p+2; *p++ =*q++; *p=*q;    ???
```

- Lỗi loại này khó tìm vì bản thân ý nghĩ của ta vạch ra một hướng suy nghĩ sai lệch: coi điều không đúng là đúng

- Đôi khi lỗi là do nguyên nhân khách quan: Trình biên dịch, thư viện hay hệ điều hành, hoặc lỗi phần cứng: 1994 lỗi xử lý dấu chấm độngng trong bộ xử lý Pentium

Sử dụng debugger

GDB

- Gỡ rối được các chương trình viết bằng Ada, C, C++, Objective-C, Pascal, v.v., chạy trên cùng máy cài đặt GDB hay trên máy khác
- Hoạt động trên nền UNIX và Microsoft Windows
- Các chức năng hỗ trợ:
 - *Bắt đầu chương trình, xác định những yếu tố làm ảnh hưởng đến hoạt động của chương trình*
 - *Dừng chương trình với điều kiện biết trước*
 - *Khi chương trình bị dừng, kiểm tra những gì đã xảy ra*
 - *Thay đổi các lệnh trong chương trình để LTV có thể thử nghiệm gỡ rối từng lỗi một*

Tập trung vào các thay đổi **mới nhất**

- Lỗi thường xảy ra ở những đoạn chương trình mới được bổ sung
- Nếu phiên bản cũ OK, phiên bản mới có lỗi => lỗi chắc chắn nằm ở những đoạn chương trình mới
- Lưu ý, khi sửa đổi, nâng cấp : hãy giữ lại phiên bản cũ – đơn giản là comment lại đoạn mã cũ
- Đặc biệt, với các hệ thống lớn, làm việc nhóm thì việc sử dụng các hệ thống quản lý phiên bản mã nguồn và các cơ chế lưu lại quá trình sửa đổi là vô cùng hữu ích (source safe)

Tập trung vào các thay đổi **mới nhất**

- Các lỗi xuất hiện thất thường:

- *Khó giải quyết*
- *Thường gán cho lỗi của máy tính, hệ điều hành ...*
- *Thực ra là do thông tin của chính chương trình: không phải do thuật toán, mà do thông tin bị thay đổi qua mỗi lần chạy*
- *Các biến đã đc khởi tạo hết chưa?*
- *Lỗi cấp phát bộ nhớ? Ví dụ*

```
char *vd( char *s) {  
    char m[101];  
    strncpy(m,s,100); return m;  
}
```

- *Giải phóng bộ nhớ động ?*

```
for (p=listp; p!=NULL; p=p->next) free(p) ;
```

Tập trung vào các thay đổi **mới nhất**

- Phải gỡ rồi ngay, không nên để sau
 - *Khó: Viết toàn bộ chương trình; kiểm tra toàn bộ chương trình, gỡ rồi toàn bộ chương trình*
 - *Dễ hơn: Viết từng đoạn, kiểm tra từng đoạn, gỡ rồi từng đoạn; viết từng đoạn, kiểm tra từng đoạn, gỡ rồi từng đoạn;*
- Nên giữ lại các phiên bản trước
 - *Khó: Thay đổi mã nguồn, đánh dấu các lỗi; cố gắng nhớ xem đã thay đổi cái gì từ lần làm việc trước*
 - *Dễ hơn: Backup mã nguồn, thay đổi mã nguồn, đánh dấu các lỗi; so sánh phiên bản mới với phiên bản cũ để xác định các điểm thay đổi*

Tập trung vào các thay đổi **mới nhất**

Giữ lại các thay đổi trước đó

- Cách 1: Sao chép bằng tay vào một thư mục

```
...  
$ mkdir myproject  
$ cd myproject
```

Create project files here.

```
$ cd ..  
$ cp -r myproject myprojectDateTime  
$ cd myproject
```

Continue creating project files here.

- ▶ Lặp lại mỗi lần có phiên bản mới

- Cách 2: dùng công cụ quản lý phiên bản

Tóm tắt

- *Gỡ rối là một nghệ thuật mà ta phải luyện tập thường xuyên*
- *Nhưng đó là nghệ thuật mà ta không muốn*
- *Mã nguồn viết tốt có ít lỗi hơn và dễ tìm hơn*
- *Đầu tiên phải nghĩ đến nguồn gốc sinh ra lỗi*
- *Hãy suy nghĩ kỹ càng, có hệ thống để định vị khu vực gây lỗi*
- *Không gì bằng học từ chính lỗi của mình*

2.

Kiểm thử

Testing

Kiểm thử Testing

- Khó có thể khẳng định 1 chương trình lớn có làm việc chuẩn hay không
- Khi xây dựng 1 chương trình lớn, 1 lập trình viên chuyên nghiệp sẽ dành thời gian cho việc viết test code không ít hơn thời gian dành cho viết bản thân chương trình
- Lập trình viên chuyên nghiệp là người có khả năng, kiến thức rộng về các kỹ thuật và chiến lược testing

Khái niệm kiểm thử

- Beizer: Việc thực hiện test là để **chứng minh tính đúng đắn giữa 1 phần tử và các đặc tả của nó.**
- Myers: Là quá trình thực hiện 1 chương trình **với mục đích tìm ra lỗi.**
- IEEE: Là quá **trình kiểm tra hay đánh giá 1 hệ thống hay 1 thành phần hệ thống** một cách thủ công hay tự động để kiểm chứng rằng nó **thỏa mãn những yêu cầu đặc thù** hoặc để **xác định sự khác biệt giữa kết quả mong đợi và kết quả thực tế**

Kiểm thử và gỡ rối

- Testing tìm error; debug định vị và sửa chúng.
- Ta có mô hình “testing/debugging cycle”: Ta test, rồi debug, rồi lặp lại.
- Bất kỳ 1 debugging nào nên được tiếp theo là 1 sự áp dụng lại của hàng loạt các test liên quan, đặc biệt là các bài test hồi quy. Điều này giúp tránh nảy sinh các lỗi mới khi debug.
- Test & debug không nên được thực hiện bởi cùng 1 người.

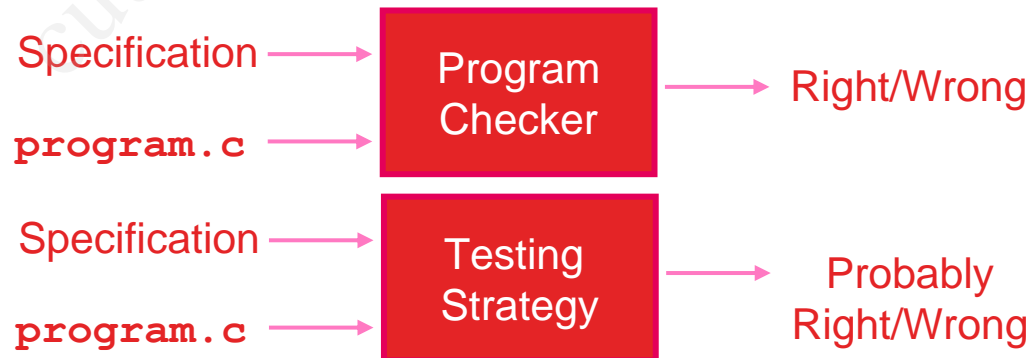
Kiểm thử và kiểm chứng chương trình

Kiểm chứng chương trình

- Lý tưởng: Chứng minh được rằng chương trình của ta là chính xác, đúng đắn
- Có thể chứng minh các thuộc tính của chương trình?
- Có thể chứng minh điều đó kể cả khi chương trình kết thúc?

Kiểm thử

- Hiện thực: Thuyết phục bản thân rằng chương trình có thể làm việc

Phân loại kiểm thử

Internal Testing

- Thiết kế dữ liệu để test chương trình

External Testing

- Thiết kế program để chương trình tự test

Các kỹ thuật kiểm thử

*KIỂM THỬ
NGOÀI*

Kiểm thử ngoài

External testing

- External testing: Thiết kế dữ liệu để test chương trình
- Phân loại : External testing
 - *(1) Kiểm chứng giá trị biên: Boundary testing*
 - *(2) Kiểm chứng lệnh: Statement testing*
 - *(3) Kiểm chứng có hệ thống: Path testing*
 - *(4) Kiểm chứng tải: Stress testing*

Kiểm chứng giá trị biên

(1) Boundary testing

“Là kỹ thuật kiểm chứng sử dụng các giá trị nhập vào ở trên hoặc dưới một miền giới hạn của 1 đầu vào và với các giá trị đầu vào tạo ra các đầu ra ở biên của 1 đầu ra.”

– Glossary of Computerized System and Software Development Terminology

- Hầu hết các lỗi đều xảy ra ở các điều kiện biên - boundary conditions
- Nếu chương trình làm việc tốt ở điều kiện biên, nó có thể sẽ làm việc đúng với các điều kiện khác

Kiểm chứng giá trị biên

- VD: đọc 1 dòng từ stdin và đưa vào mảng ký tự

```
int i;  
char s[MAXLINE];  
for (i=0; (s[i]=getchar()) != '\n' && i < MAXLINE-1; i++);  
s[i] = '\0';  
printf("String: |%s|\n", s);
```

- Xét các điều kiện biên

- Dòng rỗng – bắt đầu với **'\n'**
 - ▶ In ra xâu rỗng ("") => in ra "" , ok
- Nếu gặp EOF trước **'\n'**
 - ▶ Tiếp tục gọi getchar() và lưu **ÿ** vào s[i], not ok
- Nếu gặp ngay EOF (empty file)
 - ▶ Tiếp tục gọi getchar() và lưu **ÿ** vào s[i], not ok

Kiểm chứng giá trị biên

```
int i;  
char s[MAXLINE];  
for (i=0; (s[i]=getchar()) != '\n' && i < MAXLINE-1; i++);  
s[i] = '\0';  
printf("String: |%s|\n", s);
```

- Tiếp tục xét các ĐK biên (tt)
 - Dòng chứa đúng MAXLINE-1 ký tự
 - ▶ In ra đúng, với '\0' tại s[MAXLINE-1]
 - Dòng chứa đúng MAXLINE ký tự
 - ▶ Ký tự cuối cùng bị ghi đè, và dòng mới không bao giờ được đọc
 - Dòng dài hơn MAXLINE ký tự
 - ▶ 1 số ký tự, kể cả newline, không được đọc và sót lại trong stdin

Kiểm chứng giá trị biên

- Viết lại code

```
int i;  
char s[MAXLINE];  
for (i=0; i< MAXLINE-1; i++)  
    if ((s[i] = getchar()) == '\n')  
        break;  
s[i] = '\0';
```

- Trường hợp gặp EOF

```
for (i=0; i<MAXLINE-1; i++)  
    if ((s[i] = getchar()) == '\n' || s[i] == EOF)  
        break;  
s[i] = '\0';
```

- Các trường hợp khác?

- *Nearly full*
- *Exactly full*
- *Over full*

SAI!!!

Kiểm chứng giá trị biên

- Viết lại code

```
for (i=0; ; i++) {  
    int c = getchar();  
    if (c==EOF || c=='\n' || i==MAXLINE-1) {  
        s[i] = '\0';  
        break;  
    }  
    else s[i] = c;  
}
```

Vấn đề
(với MAXLINE=9)

Input:

Four	
------	--

score and seven
years

Output:

FourØ
score anØ
sevenØ
yearsØ

Where's
the 'd'?

Vấn đề **không rõ ràng** trong đặc tả

- Nếu dòng quá dài, xử lý thế nào?
 - *Giữ MAXLINE ký tự đầu, bỏ qua phần còn lại?*
 - *Giữ MAXLINE ký tự đầu + '\0', bỏ qua phần còn lại?*
 - *Giữ MAXLINE ký tự đầu + '\0', lưu phần còn lại cho lần gọi sau của input function?*
- Có thể phần đặc tả - specification không hề đề cập khi MAXLINE bị quá
 - *Có thể người ta không muốn dòng dài quá giới hạn trong mọi trường hợp*
 - *Đạo đức: kiểm tra đã phát hiện ra một vấn đề thiết kế, thậm chí có thể là một vấn đề đặc điểm kỹ thuật !*
- Quyết định phải làm gì
 - *Cắt những dòng quá dài?*
 - *Lưu phần còn lại để đọc như 1 dòng mới?*

Kiểm tra điều kiện trước và sau

- Xác định những thuộc tính cần đi trước (đk trước) và sau (đk sau) mã nguồn đc thi hành
- Ví dụ: các giá trị đầu vào phải thuộc 1 phạm vi cho trước

```
double avg( double a[], int n) {  
    int i; double sum=0.0;  
    for ( i = 0; i<n; i++)  
        sum+=a[i];  
    return sum/n;  
}
```

Nếu $n=0$?, nếu $n<0$?

Có thể thay : `return n <= 0 ? 0.0: sum/n;`

Tháng 11/1998, chiến hạm Yorktown bị chìm: nhập vào giá trị 0, chương trình không kiểm tra dữ liệu nhập dẫn đến chia cho 0, và lỗi làm tàu rối loạn, hệ thống đẩy ngưng hoạt động, tàu chìm.

Kiểm chứng lệnh

(2) Statement testing

“Testing để thỏa mãn điều kiện rằng mỗi lệnh trong 1 chương trình phải thực hiện ít nhất 1 lần khi testing.”

— Glossary of Computerized System and Software Development Terminology

Kiểm chứng lệnh

- Example pseudocode:

Statement testing:

Phải chắc chắn các lệnh “if” và 4 lệnh trong các nhánh phải được thực hiện

```
if (condition1)
    statement1;
else
    statement2;
if (condition2)
    statement3;
else
    statement4;
...
```

- Đòi hỏi 2 tập dữ liệu;vd:
 - *condition1* là đúng và *condition2* là đúng
 - ▶ Thực hiện *statement1* và *statement3*
 - *condition1* là sai và *condition2* là sai
 - ▶ Thực hiện *statement2* và *statement4*

Kiểm chứng lộ trình

(3) Path testing

“Kiểm tra để đáp ứng các tiêu chuẩn đảm bảo rằng mỗi đường dẫn logic xuyên suốt chương trình được kiểm tra. Thường thì đường dẫn xuyên suốt chương trình này được nhóm thành một tập hữu hạn các lớp. Một đường dẫn từ mỗi lớp sau đó được kiểm tra.”

— Glossary of Computerized System and Software Development Terminology

- Khó hơn nhiều so với statement testing
 - Với các chương trình đơn giản, có thể liệt kê các nhánh đường dẫn xuyên suốt code
 - Ngược lại, bằng các đầu vào ngẫu nhiên tạo các đường dẫn theo chương trình

Kiểm chứng lộ trình

- Example pseudocode:

Path testing:

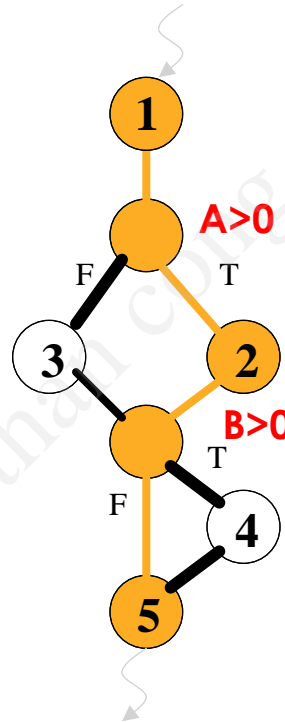
Cần đảm bảo tất cả các đường
dẫn được thực hiện

```
if (condition1)
    statement1;
else
    statement2;
...
if (condition2)
    statement3;
else
    statement4;
...
```

- Đòi hỏi 4 tập dữ liệu:
 - *condition1 là true và condition2 là true*
 - *condition1 là true và condition2 là false*
 - *condition1 là false và condition2 là true*
 - *condition1 là false và condition2 là false*
- Chương trình thực tế => bùng nổ các tổ hợp!!!

Kiểm chứng lộ trình

```
(1) input(A,B)
    if (A>0)
(2)   Z = A;
    else
(3)   Z = 0;
    if (B>0)
(4)   Z = Z+B;
(5) output(Z)
```


What is the path condition for path **<1,2,5>?**

$(A > 0) \ \&\& \ (B \leq 0)$

Kiểm chứng lộ trình

(1) input(A,B)

if (A>B)

(2) B = B*B;

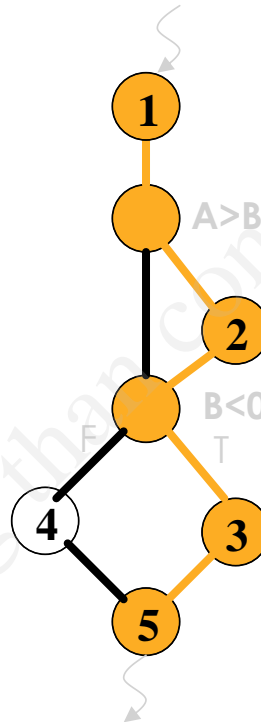
if (B<0)

(3) Z = A;

else

(4) Z = B;

(5) output(Z)

What is the path condition for path <1,2,3,5>?

(A>B) && (B<0)

Kiểm chứng lộ trình

(1) input(A,B)

if (A>B)

(2) B = B*B;

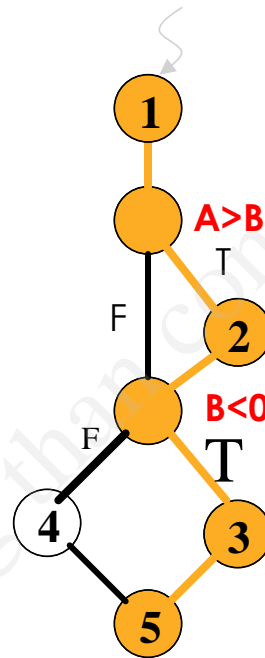
if (B<0)

(3) Z = A;

else

(4) Z = B;

(5) output(Z)

What is the path condition for path <1,2,3,5>?

$$(A > B) \wedge (B < 0) (B^2 < 0) = \text{FALSE}$$

Kiểm chứng tải

(4) Stress testing

“Tiến hành thử nghiệm để đánh giá một hệ thống hay thành phần tại hoặc vượt quá các giới hạn của các yêu cầu cụ thể của nó”

– Glossary of Computerized System and Software Development Terminology

- Phải tạo
 - Một tập lớn đầu vào
 - Các đầu vào ngẫu nhiên (binary vs. ASCII)
- Nên dùng máy tính để tạo đầu vào

Kiểm chứng tải

- Example program:

Stress testing: Phải
cung cấp **random**
(binary and ASCII)
inputs

```
#include <stdio.h>
int main(void) {
    char c;
    while ((c = getchar()) != EOF)
        putchar(c);
    return 0;
}
```

- Mục tiêu: Copy tất cả các ký tự từ stdin vào stdout; nhưng lưu ý bug!!!
- Làm việc với tập dữ liệu ASCII chuẩn (tự tạo)
- Máy tính tự tạo ngẫu nhiên tập dữ liệu dạng **255** (decimal), hay **11111111** (binary), và EOF để dừng vòng lặp

Kiểm chứng tải

- Example program:

Stress testing: Phải
cung cấp số lượng
input **rất lớn**

```
#include <stdio.h>
int main(void) {
    short charCount = 0;
    while (getchar() != EOF)
        charCount++;
    printf("%hd\n", charCount);
    return 0;
}
```

- Mục tiêu: Đếm và in số các ký tự trong stdin
- Làm việc với tập dữ liệu có kích thước phù hợp
- Sẽ có lỗi với tập dữ liệu do máy tạo chứa hơn 32767 characters

Các kỹ thuật kiểm thử

*KIỂM THỬ
TRONG*

Kiểm thử trong Internal testing

- Internal testing: Thiết kế chương trình để chương trình tự kiểm thử
- Internal testing techniques
 - (1) Kiểm tra bất biến - *Testing invariants*
 - (2) Kiểm tra các thuộc tính lưu trữ - *Verifying conservation properties*
 - (3) Kiểm tra các giá trị trả về - *Checking function return values*
 - (4) Tạm thay đổi code - *Changing code temporarily*
 - (5) Giữ nguyên mã thử nghiệm - *Leaving testing code intact*

Kiểm tra tính bất biến

(1) *Testing invariants*

- *Thử nghiệm các đk trước và sau*
- *Vài khía cạnh của cấu trúc dữ liệu không đc thay đổi*
- *1 hàm tác động đến cấu trúc dữ liệu phải kiểm tra các bất biến ở đầu và cuối nó*

- *Ví dụ: Hàm “doubly-linked list insertion”*

- ▶ Kiểm tra ở đầu và cuối

Xoay doubly-linked list

Khi node x trở ngược lại node y, thì liệu node y có trở ngược lại node x?

- *Ví dụ: “binary search tree insertion” function*

- ▶ Kiểm tra ở đầu và cuối

Xoay tree

Các nodes có còn đc sắp xếp không?

Kiểm tra tính bất biến

```
#ifndef NDEBUG
int isValid(MyType object) {
    ...
    Test invariants here.
    Return 1 (TRUE) if object passes
    all tests, and 0 (FALSE) otherwise.
    ...
}
#endif

void myFunction(MyType object) {
    assert(isValid(object));
    ...
    Manipulate object here.
    ...
    assert(isValid(object));
}
```

- Có thể dùng assert()

Có thể dùng NDEBUG trong code, giống như assert

Kiểm tra các thuộc tính lưu trữ

- *Khái quát hóa của testing invariants*
- *1 hàm cần kiểm tra các cấu trúc dữ liệu bị tác động tại các điểm đầu và cuối*
- *VD: hàm **str_concat()***
 - ▶ Tại điểm đầu, tìm độ dài của 2 xâu đã cho; tính tổng
 - ▶ Tại điểm cuối, tìm độ dài của xâu kết quả
 - ▶ 2 độ dài có bằng nhau không ?
- *VD: Hàm chèn thêm PT vào danh sách -List insertion function*
 - ▶ Tại điểm khởi đầu, tính độ dài ds
 - ▶ Tại điểm cuối, Tính độ dài mới
 - ▶ Độ dài mới = độ dài cũ + 1?

Kiểm tra giá trị trả về

- Trong Java và C++
 - Phương thức bị phát hiện có lỗi có thể tung ra một “checked exception”
 - Phương thức triệu gọi phải xử lý ngoại lệ
- Trong C
 - Không có cơ chế xử lý exception
 - Hàm phát hiện có lỗi chủ yếu thông qua giá trị trả về
 - Người LT thường dễ dàng quên kiểm tra GT trả về
 - Nói chung là chúng ta nên kiểm tra GT trả về

Kiểm tra giá trị trả về

- VD: ***scanf()*** trả về số của các giá trị được đọc

Bad code

```
int i;  
scanf("%d", &i);
```

Good code

```
int i;  
if (scanf("%d", &i) != 1)  
    /* Error */
```

Bad code???

```
int i = 100;  
printf("%d", i);
```

Good code, or overkill???

```
int i = 100;  
if (printf("%d", i) != 3)  
    /* Error */
```

- VD: ***printf()*** có thể bị lỗi nếu ghi ra file và đĩa bị đầy; Hàm này trả về số ký tự được ghi (không phải giá trị)

Tạm thay đổi mã nguồn

- *Tạm thay đổi code để tạo ranh giới nhân tạo hoặc stress tests*
- *VD: chương trình sắp xếp trên mảng*
 - ▶ Tạm đặt kích thước mảng nhỏ
 - ▶ chương trình có xử lý tràn số hay không ?
- *Viết 1 phiên bản hàm cấp phát bộ nhớ và phát hiện ra lỗi sớm, để kiểm chứng đoạn mã nguồn bị lỗi thiếu bộ nhớ*

```
void *testmalloc( size_t n) {  
    static int count =0;  
    if (++count > 10)  
        return NULL;  
    else  
        return malloc(n);  
}
```

Giữ nguyên mã kiểm tra

- *Để nguyên trạng các đoạn kiểm tra trên code*
- *Có thể khoanh lại = **#ifndef NDEBUG ... #endif***
- *Kiểm tra với tùy chọn **-DNDEBUG gcc***
 - ▶ *Bật/Tắt assert macro*
 - ▶ *Cũng có thể Bật/tắt debugging code*
- **Cẩn trọng với conflict:**
 - *Mở rộng thử nghiệm nội bộ có thể giảm chi phí bảo trì*
 - *Code rõ ràng có thể giảm chi phí bảo trì*
 - *Nhưng mở rộng thử nghiệm nội bộ có thể làm giảm độ rõ ràng của Code*

Các chiến lược kiểm thử

Các chiến lược kiểm thử

Testing strategies

- (1) Kiểm chứng tăng dần - Testing incrementally*
- (2) So sánh các cài đặt - Comparing implementations*
- (3) Kiểm chứng tự động - Automation*
- (4) Bug-driven testing*
- (5) Tiêm, gài lỗi - Fault injection*

Kiểm chứng tăng dần

(1) *Testing incrementally*

- *Test khi viết code*

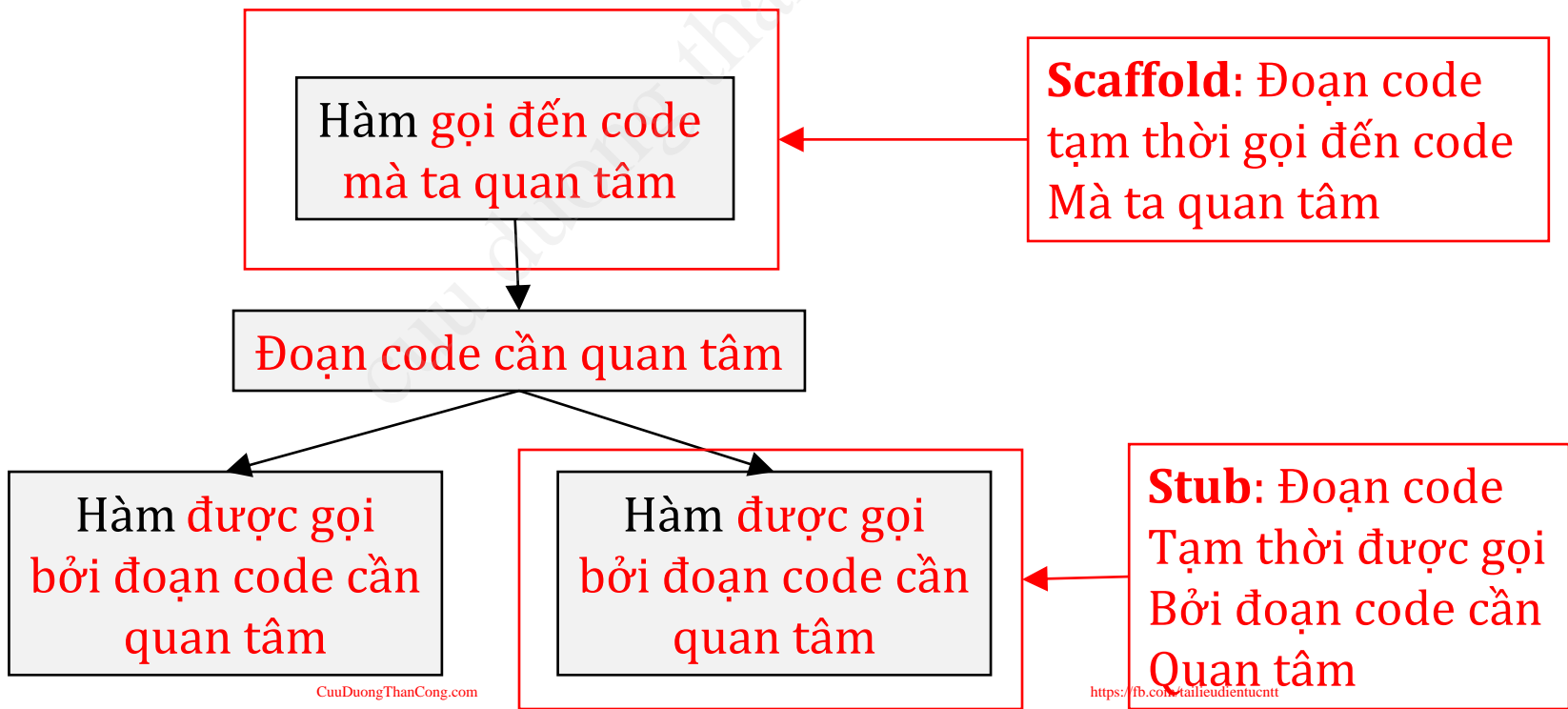
- ▶ Thêm test khi tạo 1 lựa chọn mới - new cases
- ▶ Test phần đơn giản trước phần phức tạp
- ▶ Test units (tức là từng module riêng lẻ) trước khi testing toàn hệ thống

- *Thực hiện **regression testing** – kiểm thử hồi quy*

- ▶ Xử lý đc 1 lỗi thường tạo ra những lỗi mới trong 1 hệ thống lớn, vì vậy ...
- ▶ Phải đảm bảo chắc chắn hệ thống không “thoái lui” kiểu như chức năng trước kia đang làm việc giờ bị broken, nên...
- ▶ Test mọi khả năng để so sánh phiên bản mới với phiên bản cũ

Kiểm chứng tăng dần

- Tạo “giàn giáo” - scaffolds và “mẫu” - stubs để test đoạn code mà ta quan tâm

So sánh các cài đặt

(2) Compare implementations

- *Hãy chắc chắn rằng các triển khai độc lập hoạt động như nhau*
- *Ví dụ: So sánh hành vi của các hàm bạn tạo trong str.h với các hàm trong thư viện string.h*
- *Đôi khi 1 kết quả có thể đc tính bằng 2 cách khác nhau, 1 bài toán có thể giải bằng 2 phương pháp, thuật toán khác nhau. Ta có thể xây dựng cả 2 chương trình, nếu chúng có cùng kết quả thì có thể khẳng định cả 2 cùng đúng, còn kết quả khác nhau thì ít nhất 1 trong 2 chương trình bị sai.*

Kiểm chứng tự động

Automation

(3) Automation

- *Là quá trình xử lý 1 cách tự động các bước thực hiện test case = 1 công cụ nhằm rút ngắn thời gian kiểm thử.*
- *Ba quá trình kiểm chứng bao gồm :*
 - ▶ Thực hiện kiểm chứng nhiều lần
 - ▶ Dùng nhiều bộ dữ liệu nhập
 - ▶ Nhiều lần so sánh dữ liệu xuất
- *vì vậy cần kiểm chứng = chương trình để : tránh mệt mỏi, giảm sự bất cẩn ...*
- *Tạo testing code*
 - ▶ Viết 1 bộ kiểm chứng để kiểm tra toàn bộ chương trình mỗi khi có sự thay đổi, sau khi biên dịch thành công
- *Cần biết cái gì được chờ đợi*
 - ▶ Tạo ra các đầu ra, sao cho dễ dàng nhận biết là đúng hay sai

Kiểm chứng tự động

Automation

- Tự động hóa kiểm chứng lùi
 - *Tuần tự kiểm chứng so sánh các phiên bản mới với những phiên bản cũ tương ứng.*
 - *Mục đích: đảm bảo việc sửa lỗi sẽ không làm ảnh hưởng những phần khác trừ khi chúng ta muốn*
 - *1 số hệ thống có công cụ trợ giúp kiểm chứng tự động :*
 - ▶ Ngôn ngữ scripts : cho phép viết các đoạn script để test tuần tự
 - ▶ Unix : có các thao tác trên tệp tin như cmp và diff để so sánh dữ liệu xuất, sort sắp xếp các phần tử, grep để kiểm chứng dữ liệu xuất, wc, sum và freq để tổng kết dữ liệu xuất
 - *Khi kiểm chứng lùi, cần đảm bảo phiên bản cũ là đúng, nếu sai thì rất khó xác định và kết quả sẽ không chính xác*
 - *Cần phải kiểm tra chính việc kiểm chứng lùi 1 cách định kỳ để đảm bảo nó vẫn hợp lệ*

Kiểm chứng tự động

Automation

- Dùng các công cụ test
 - *QuickTest professional*
 - *TestMaker*
 - *Rational Robot*
 - *Jtest*
 - *Nunit*
 - *Selenium*
 -

Kiểm chứng hướng lỗi

Bug-driven

(4) Kiểm chứng hướng lỗi: Bug-driven testing

- *Tìm thấy 1 bug => Ngay lập tức tạo 1 test để bắt lỗi*
- *Đơn giản hóa việc kiểm chứng lùi*

(5) Fault injection

- *Chủ động (tạm thời) cài các bugs!!!*
- *Rồi quyết định nếu tìm thấy chúng*
- *Kiểm chứng bản thân kiểm chứng!!!*

Các phương pháp kiểm thử

Các phương pháp kiểm thử

- **Black-Box:** Testing chỉ dựa trên việc phân tích các yêu cầu - requirements (unit/component specification, user documentation, v.v.). Còn được gọi là functional testing.
- **White-Box:** Testing dựa trên việc phân tích các logic bên trong - internal logic (design, code, v.v.). (Nhưng kết quả mong đợi vẫn đến từ requirements.) Còn đc gọi là structural testing.

Kiểm thử hộp trắng

- Còn được gọi là clear box testing, glass box testing, transparent box testing, or structural testing, thường thiết kế các trường hợp kiểm thử dựa vào cấu trúc bên trong của phần mềm.
- WBT đòi hỏi kỹ thuật lập trình am hiểu cấu trúc bên trong của phần mềm (các đường, luồng dữ liệu, chức năng, kết quả)
- Phương thức: Chọn các đầu vào và xem các đầu ra

Kiểm thử hộp trắng

Đặc điểm

- Phụ thuộc vào các cài đặt hiện tại của hệ thống và của phần mềm, nếu có sự thay đổi thì các bài test cũng cần thay đổi theo.
- Được ứng dụng trong các kiểm tra ở cấp độ mô đun (điển hình), tích hợp (có khả năng) và hệ thống của quá trình test phần mềm.

Kiểm thử hộp đen

- Black-box testing sử dụng mô tả bên ngoài của phần mềm để kiểm thử, bao gồm các đặc tả (specifications), yêu cầu (requirements) và thiết kế (design).
- Không có sự hiểu biết cấu trúc bên trong của phần mềm
- Các dạng đầu vào có dạng hàm hoặc không, hợp lệ và không hợp lệ và biết trước đầu hợp lệ và không hợp lệ và biết trước đầu ra
- Được sử dụng để kiểm thử phần mềm tại mức: mô đun, tích hợp, hàm, hệ thống và chấp nhận.

Kiểm thử hộp đen

- Ưu điểm của kiểm thử hộp đen là khả năng đơn giản hoá kiểm thử tại các mức độ được đánh giá là khó kiểm thử
- Nhược điểm là khó đánh giá còn bộ giá trị nào chưa được kiểm thử hay không

Kiểm thử hộp đen

Các kỹ thuật chính của kiểm thử hộp đen

- Decision Table testing
- Pairwise testing
- State transition tables
- Tests of Customer Requirement
- Equivalence partitioning
- Boundary value analysis
- Failure Test Cases

Kiểm thử hộp xám

- Là sự kết hợp của kiểm thử hộp đen và kiểm thử hộp trắng khi mà người kiểm thử biết được một phần cấu trúc bên trong của phần mềm
 - Khác với kiểm thử hộp đen
- Là dạng kiểm thử tốt và có sự kết hợp các kỹ thuật của cả kiểm thử hộp đen và các kỹ thuật của cả kiểm thử hộp đen và hộp trắng

Ai kiểm thử cái gì?

- Programmers
 - *White-box testing*
 - *Ưu điểm: Người triển khai nắm rõ mọi luồng dữ liệu*
 - *Nhược: Bị ảnh hưởng bởi cách thức code đc thiết kế/viết*
- Quality Assurance (QA) engineers
 - *Black-box testing*
 - *Pro: Không có khái niệm về implementation*
 - *Con: Không muốn test mọi logical paths*
- Customers
 - *Field testing*
 - *Pros: Có các cách sử dụng chương trình bất ngờ; dễ gây lỗi*
 - *Cons: Không đủ trường hợp; khách hàng không thích tham gia vào quá trình test ;*

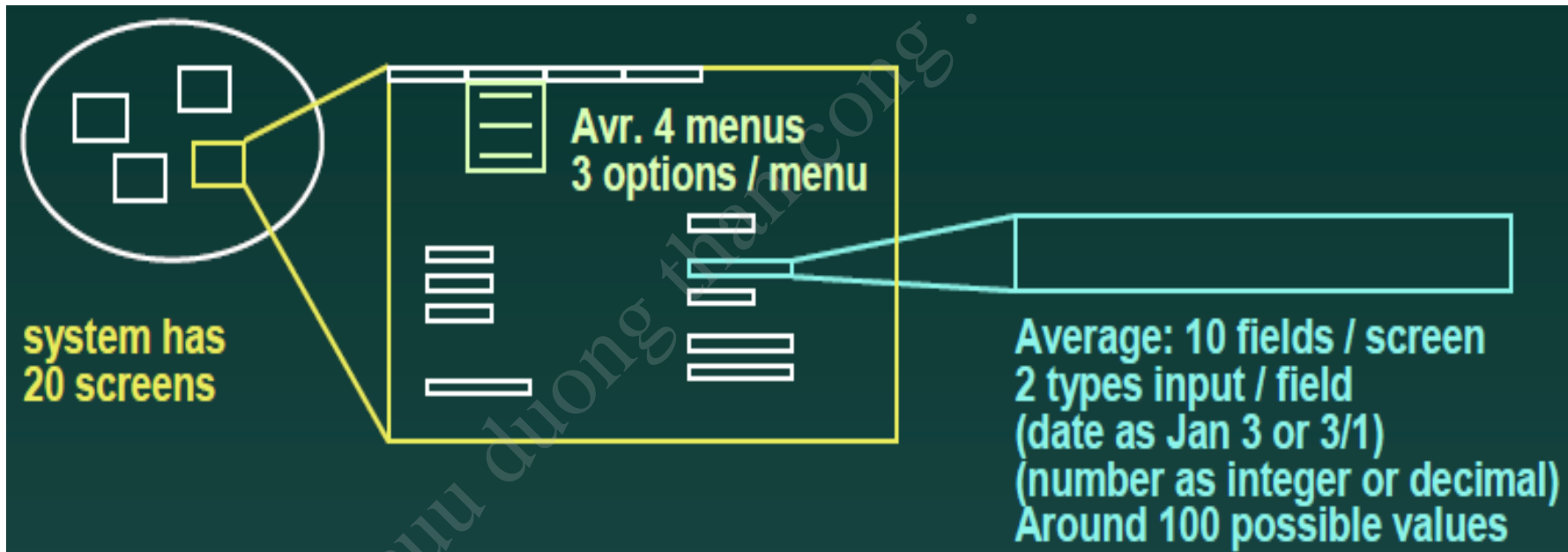
Các phương pháp khác

- Sanity testing
- Smoke testing
- Software testing
- Stress testing
- Test automation
- Web Application Security Scanner
- Fuzzing
- Acceptance testing
- Sandwich Testing

Các mức độ kiểm thử

- Unit: testing các mẫu công việc nhỏ nhất của lập trình viên để có thể lập kế hoạch và theo dõi hợp lý (vd : function, procedure, module, object class,...)
- Component: testing 1 tập hợp các units tạo thành 1 thành phần (vd: program, package, task, interacting object classes,...)
- Product: testing các thành phần tạo thành 1 sản phẩm (subsystem, application,...)
- System: testing toàn bộ hệ thống
- Testing thường:
 - Bắt đầu = functional (black-box) tests,
 - Rồi thêm = structural (white-box) tests, và
 - Tiến hành từ unit level đến system level với 1 hoặc một vài bước tích hợp

Kiểm thử tất cả mọi thứ?

Chi phí cho 'exhaustive' testing:

$$20 \times 4 \times 3 \times 10 \times 2 \times 100 = 480,000 \text{ tests}$$

**Nếu 1 giây cho 1 test, 8000 phút, 133 giờ, 17.7 ngày
(chưa kể nhầm lẫn hoặc test đi test lại)**

nếu 10 secs = 34 wks, 1 min = 4 yrs, 10 min = 40 yrs

Bao nhiêu testing là đủ?

- Không bao giờ đủ!
- Khi bạn thực hiện những test mà bạn đã lên kế hoạch
- Khi khách hàng / người sử dụng thấy thỏa mãn
- Khi bạn đã chứng minh được / tin tưởng rằng hệ thống hoạt động đúng, chính xác
- Phụ thuộc vào risks for your system
- Càng ít thời gian, càng nhiều để thời gian để test luôn có giới hạn
- Dùng RISK để xác định:
 - *Cái gì phải test trước*
 - *Cái gì phải test nhiều*
 - *Mỗi phần tử cần test kỹ như thế nào? Tức là đâu là trọng tâm*
 - *Cái gì không cần test (tại thời điểm này...)*

The Testing Paradox

- Mục đích của testing: để tìm ra lỗi
 - Tìm thấy lỗi làm hủy hoại sự tự tin
- => Mục đích của testing: hủy hoại sự tự tin
- Nhưng mục đích của testing: Xây dựng niềm tin, tự tin
- => Cách tốt nhất để xây dựng niềm tin là: Cố gắng hủy hoại nó

Thanks!

Any questions?

Email me at trungtt@soict.hust.edu.vn